

УДК 340

DOI 10.31732/2708-339X-2025-15-A10

БАНКІВСЬКА ТАЄМНИЦЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ

Степаненко Н.В.,

доктор філософії в галузі права, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113
e-mail: nataliasv@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6216-2206>

Шкляр К.О.,

здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113
shkliarko@krok.edu.ua

BANK SECRECY: CURRENT STATE AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT

Stepanenko N.V.,

PhD in law,
associate Professor of the Department of Theory and History
of the State and Law of «KROK» University
Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
e-mail: nataliasv@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6216-2206>

Shklyar K.O.,

graduate of the Master's degree
of «KROK» University
Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
shkliarko@krok.edu.ua

Анотація. Стаття присвячена банківській таємниці, яка є важливим елементом фінансової системи, що забезпечує захист конфіденційної інформації клієнтів банків від несанкціонованого розголошення. У контексті глобалізації та цифровізації економіки виникає необхідність адаптації національного законодавства до нових викликів у сфері захисту персональних даних і фінансової інформації. Особливо важливим є забезпечення балансу між необхідністю гарантування конфіденційності та правами держави на здійснення фінансового моніторингу.

Основним завданням національних законодавців є розробка ефективних механізмів, що враховують міжнародні стандарти і світовий досвід у сфері захисту банківської таємниці. Законодавча техніка повинна відповідати європейським та світовим стандартам, щоб уникнути розбіжностей в інтерпретації правових норм і забезпечити чітке розмежування між законним доступом до банківської інформації та порушенням прав клієнтів. Це передбачає необхідність системного підходу до регулювання даної сфери, в якому враховуються як внутрішні, так і зовнішні чинники, що впливають на забезпечення конфіденційності.

Теоретико-правовий аналіз таких категорій, як «банківська таємниця», «конфіденційна інформація», «право на захист», показує, що їхнє неправильне тлумачення або маніпуляції можуть призвести до порушення прав клієнтів банків. У разі порушення банківської таємниці можливі значні негативні наслідки, зокрема, для репутації суб'єктів господарювання або фізичних осіб, що підриває довіру до фінансової системи в цілому. Зокрема, недосконалість механізмів захисту банківської таємниці може створити ґрунт для зловживань як з боку державних органів, так і третіх осіб. Законодавець, у свою чергу, має дотримуватись принципів законодавчої техніки при впровадженні нових норм або внесенні змін до чинного законодавства, що регулює банківську діяльність і захист інформації. Основним завданням є надання універсального характеру тим нормам, які одночасно забезпечують захист прав добросовісних клієнтів банків і сприяють ефективному контролю за фінансовими правопорушеннями. Це дозволить знайти оптимальну модель для забезпечення прозорості та надійності банківської системи, що в свою

чергу сприятиме зміцненню фінансової стабільності та розвитку економіки.

Ключові слова: банківська таємниця, конфіденційна інформація, правовий захист, клієнт банку, законодавча техніка, фінансова безпека.

Формул: 0; **рис.:** 0, **табл.:** 0, **бібл.:** 10.

Abstract. The article is dedicated to banking secrecy, which is an important element of the financial system that ensures the protection of confidential information of bank clients from unauthorized disclosure. Particularly important is ensuring a balance between guaranteeing confidentiality and the state's right to carry out financial monitoring.

The primary task of national legislators is to develop effective mechanisms that take into account international standards and global experience in protecting bank secrecy. Legislative techniques must align with European and international standards to avoid discrepancies in the interpretation of legal norms and to clearly distinguish between lawful access to banking information and violations of clients' rights. This requires a systemic approach to regulating this area, considering both internal and external factors that influence confidentiality protection.

Theoretical and legal analysis of such categories as «bank secrecy», «confidential information», and «right to protection» shows that their incorrect interpretation or manipulation may lead to violations of bank clients' rights. In the case of a breach of bank secrecy, significant negative consequences may arise, particularly for the reputation of business entities or individuals, undermining public trust in the financial system as a whole. Moreover, imperfections in the mechanisms for protecting bank secrecy may create grounds for abuses by both state authorities and third parties.

Legislators, in turn, must adhere to the principles of legislative technique when introducing new norms or amending existing laws that regulate banking activities and information protection. The main task is to provide universal applicability to the norms that simultaneously ensure the protection of the rights of law-abiding bank clients and contribute to effective control over financial offenses. This will allow finding the optimal model for ensuring transparency and reliability in the banking system, which, in turn, will contribute to strengthening financial stability and economic development.

Keywords: bank secrecy, confidential information, legal protection, bank clients, legislative technique, financial security.

Formulas: 0; **fig.:** 0, **tabl.:** 0, **bibl.:** 10.

Постановка проблеми. Банківська таємниця є однією з основних правових гарантій захисту конфіденційної інформації клієнтів банків, що забезпечує довіру до фінансової системи і її стабільність. Однак у сучасних умовах глобалізації, цифровізації та підвищення вимог до фінансової прозорості виникають численні виклики для забезпечення ефективного захисту банківської таємниці. Зокрема, питання забезпечення балансу між правом клієнта на конфіденційність та потребами держави у фінансовому моніторингу і боротьбі з фінансовими злочинами набувають особливої важливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про зростаючу увагу науковців до проблеми забезпечення прав клієнтів у сфері банківської таємниці, особливо в умовах розвитку фінансових технологій. Водночас, науковці зазначають, що основною проблемою є відсутність чіткої правової регламентації, яка б забезпечувала належний захист банківської таємниці в умовах сучасних технологій і глобалізаційних процесів. Це може призвести до порушення прав клієнтів банків, зловживань з боку державних органів або третіх осіб, а також до зниження довіри до банківської системи в цілому.

Законодавча практика повинна бути

адаптована до нових викликів, що постають у сфері фінансових технологій, що вимагає відповідних змін у правових нормах та механізмах контролю. Таким чином, проблема полягає у необхідності вдосконалення правового регулювання банківської таємниці, зокрема, у визначенні чітких меж законного доступу до банківської інформації, а також у розробці механізмів, які б забезпечували ефективний баланс між правами клієнтів та державними інтересами, що сприятиме підвищенню довіри до фінансової системи і забезпеченню її стабільності в умовах сучасних економічних реалій.

Стан опрацювання цієї проблематики скеровує нас до наукового доробку, який представлений відомими вітчизняними і зарубіжними вченими, серед яких можна виділити як фахівців у галузі банківського права, так і експертів у сфері захисту персональних даних, фінансових технологій та міжнародного фінансового регулювання.

Серед вітчизняних дослідників важливу роль у вивченні проблематики банківської таємниці відіграє, зокрема, О. В. Мельник, який у своїх працях звертає увагу на необхідність удосконалення законодавчих механізмів захисту банківської таємниці в умовах глобалізації фінансових ринків та інтеграції України в міжнародні фінансові

структури. Водночас, С. А. Лисенко наголошує на важливості забезпечення балансу між конфіденційністю банківських даних і потребами держави у фінансовому моніторингу в контексті боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму.

Зарубіжні науковці, серед яких Томас Бендер (США), вивчають питання міжнародного співробітництва в галузі банківської таємниці і правового регулювання фінансової конфіденційності в умовах глобалізації. У своїх роботах він акцентує увагу на важливості уніфікації норм міжнародного фінансового права для забезпечення безпеки інформації та захисту прав клієнтів у різних юрисдикціях. Подібні дослідження проводять і європейські експерти, зокрема, Франціска Гаус (Німеччина), яка аналізує правові механізми доступу державних органів до банківської інформації в рамках європейської правової системи та їх відповідність принципам конфіденційності.

Крім того, вітчизняні та зарубіжні науковці активно досліджують взаємодію банківських установ і правоохоронних органів у контексті міжнародних стандартів. Український дослідник Юрій Гриценко приділяє увагу проблемам координації між фінансовими установами й органами влади у випадках, коли необхідно розкрити інформацію для забезпечення правопорядку і боротьби з фінансовими злочинами.

Ці наукові доробки підкреслюють важливість інтеграції національних правових систем у міжнародні правові структури, а також необхідність забезпечення балансування інтересів держави, банківських установ та клієнтів в умовах змінюваного економічного та технологічного середовища. Водночас, незважаючи на значні досягнення в дослідженні проблематики банківської таємниці, актуальною залишається потреба в розробці нових підходів до правового регулювання цієї сфери, які б враховували сучасні виклики, такі як цифровізація фінансових послуг, розвиток фінансових технологій та глобальні тенденції у захисті персональних даних.

Таким чином, науковий доробок вітчизняних і зарубіжних вчених є важливою основою для подальшого дослідження проблематики банківської таємниці. Однак потребує подальшого розвитку та адаптації до

нових реалій міжнародної й національної економіки, що відкриває простір для глибших теоретичних і практичних досліджень у цій галузі.

Виклад основного матеріалу. Дослідження сучасного стану банківської таємниці показують, що вітчизняна правова наука активно займається цією проблемою, проте багато питань, що стосуються розвитку та адаптації банківської таємниці до нових умов, залишаються актуальними. У загальному розумінні банківська таємниця забезпечує конфіденційність фінансової інформації клієнтів, водночас існує необхідність у державному контролі за фінансовими потоками, що інколи може викликати конфлікти з правами клієнтів (Закон України «Про банки і банківську діяльність», 2011, ст. 14). Зокрема, суперечності виникають при співвідношенні інтересів держави в забезпеченні фінансового моніторингу і боротьбі з фінансовими злочинами, та правом клієнта на конфіденційність (Постанова Верховної Ради України «Про боротьбу з відмиванням грошей», 2002, ст. 2). Незважаючи на це, сучасний фінансовий сектор має низку викликів, зокрема внаслідок глобалізації економіки та розвитку нових технологій. Це потребує перегляду існуючих норм та адаптації їх до нових реалій, що особливо важливо для захисту банківської таємниці.

Аналізуючи сучасний стан правового регулювання банківської таємниці, варто відзначити думку Фулея Т. І., який зазначає, що банківська таємниця є важливим правовим інститутом, який забезпечує фінансову конфіденційність та виконує функцію захисту прав і свобод громадян. Водночас він вважає, що сучасне законодавство має потребу в удосконаленні, оскільки багато положень є нечіткими або застарілими. Так, на практиці відсутність чіткої нормативно-правової бази призводить до непорозумінь у ситуаціях, коли необхідний доступ до інформації, що є банківською таємницею, для державних органів чи третіх осіб [3].

Останні дослідження свідчать про те, що новітні технології, такі як криптовалюти, блокчейн і смарт-контракти, ставлять під сумнів традиційні методи захисту банківської таємниці, оскільки ці технології забезпечують інші принципи зберігання та

обробки даних. Зокрема, смарт-контракти дозволяють здійснювати транзакції без посередників, що ускладнює питання їхнього контролю державними органами. Це потребує негайної адаптації законодавства до нових технологічних умов і створення нових форм правового моніторингу та захисту фінансових даних.

Водночас, у роботах Мельника О. В. підкреслюється важливість адаптації законодавства до сучасних вимог фінансових технологій та цифрової економіки. На його думку, зокрема, важливо чітко визначити межі та умовний доступ до банківської таємниці, а також механізми захисту в умовах нових технологій, як криптовалюти і блокчейн [4, с. 47]. За його словами, законодавство повинно чітко регламентувати порядок збору, обробки і зберігання даних, що мають значення для банківської таємниці, щоб уникнути правових колізій і забезпечити ефективну боротьбу з фінансовими злочинами.

Різні підходи до банківської таємниці у контексті державного контролю також виражені в наукових працях Омельченко М. П. Він наголошує, що, з одного боку, держава має право доступу до банківської інформації для забезпечення безпеки та боротьби з відмиванням коштів, з іншого – наявність безпекових загроз може призвести до зловживань з боку державних органів. Зокрема, є ймовірність того, що державні органи можуть використовувати доступ до банківської інформації в інших, не зовсім правових цілях, що може порушувати основні права громадян на конфіденційність і захист їхньої приватності [5].

У той час, як у роботах Фулея Т. І. зазначено, що в Україні часто виникають ситуації, коли доступ держави до банківських даних здійснюється без належного контролю, що може порушувати права клієнтів [3, с. 25]. Для уникнення таких ситуацій важливо, щоб закони встановлювали чіткі процедури контролю та моніторингу цього процесу. Адже надмірне втручання з боку держави у фінансові відносини громадян може призвести до зловживань і порушення прав.

Абрамов у своїй науковій роботі щодо цивільного процесу наголошував, що принципи права повинні забезпечувати не лише конфіденційність, але й доступність і про-

зорість фінансових операцій для держави в межах законодавчого регулювання [6, с. 6]. Погоджуємось з думкою О. В. Мельника, який зазначає, що важливо забезпечити баланс між захистом банківської таємниці і правом держави на доступ до цієї інформації, а також розробити чіткі механізми контролю, щоб уникнути зловживань [4, с. 47].

Невід'ємною частиною сучасної банківської діяльності є захист фінансової інформації клієнтів, проте з розвитком цифрових технологій та нових фінансових інструментів банківська таємниця стикається з численними викликами. Одним із таких викликів є поширення електронних платіжних систем і онлайн-банкінгу, які створюють нові ризики для збереження конфіденційності банківських даних.

Важливим питанням є також впровадження штучного інтелекту в процесі обробки фінансових транзакцій. За словами Козлова С. І., використання AI в банківській сфері може призвести до значних змін у підходах до захисту персональних даних. У випадку використання таких технологій важливо ретельно налаштовувати системи захисту інформації, щоб уникнути несанкціонованого доступу чи витоку важливої інформації. Проте, на думку науковця, існуюча нормативно-правова база часто не встигає за швидкими змінами в технологічному середовищі, що ставить під загрозу ефективність захисту банківської таємниці [7, с. 112].

Не менш важливою проблемою є проблема взаємодії з міжнародними фінансовими установами. Зокрема, із введенням нових глобальних норм, таких як закон «Про прозорість податкових режимів», зростає необхідність у розширенні доступу до інформації з боку міжнародних організацій [10]. Такий розвиток подій може призвести до порушення конфіденційності даних, що викликає занепокоєння у правозахисників та експертів, зокрема, у роботах Дзюбика І.І., який наголошує на важливості забезпечення належного балансу між правами громадян і міжнародними зобов'язаннями у сфері фінансової безпеки [8, с. 89].

Ще однією суттєвою проблемою є розвиток кіберзлочинності, яка постійно зростає через глобальне використання інтернету та нових фінансових технологій. За

даними досліджень, численні випадки зламу банківських систем і витоку даних свідчать про необхідність оновлення стандартів кібербезпеки в банківській сфері, що стане запорукою ефективного захисту банківської таємниці [9, с. 152].

Таким чином, у контексті сучасних фінансових викликів, необхідно не тільки вдосконалювати законодавство, але й створювати нові механізми захисту інформації, що відповідають вимогам часу.

Висновки. Отже, захист банківської таємниці є ключовим елементом сучасної фінансової системи, оскільки забезпечує конфіденційність інформації клієнтів і підтримує довіру до банківських установ. Однак у контексті швидкого розвитку цифрових технологій і глобалізації фінансових потоків перед цією концепцією постають

нові виклики. Впровадження електронних платіжних систем, штучного інтелекту, блокчейн-технологій, а також зміни у міжнародному фінансовому регулюванні вимагають оновлення нормативно-правової бази. Водночас необхідно забезпечити ефективний контроль за виконанням державних функцій у сфері боротьби з фінансовими злочинами, не порушуючи права громадян на конфіденційність. Важливим є також посилення стандартів кібербезпеки, зокрема в умовах зростання кіберзлочинності, що ставить під загрозу безпеку фінансових даних. У цьому контексті, з урахуванням наукових досліджень, слід спрямовувати зусилля на інтеграцію новітніх технологій у правове поле, що дозволить забезпечити баланс між правами клієнтів і державними інтересами у сфері фінансової безпеки.

Література:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність»: Закон від 07.12.2000 № 2121-III (ред. від 15.02.2011). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст. 30.
2. Постанова Верховної Ради України «Про боротьбу з відмиванням грошей»: постанова від 28.11.2002 № 249-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 1. Ст. 3.
3. Фулей Т. І. Банківська таємниця: правові аспекти. Київ: Юридична думка, 2015. 240 с.
4. Мельник О. В. Адаптація законодавства до вимог фінансових технологій. Харків: Право, 2019. 312 с.
5. Омельченко М. П. Державний контроль і банківська таємниця: конфлікти та рішення. Одеса: Одеський юридичний університет, 2018. 280 с.
6. Абрамов С. Н. Цивільний процес та права громадян на конфіденційність. Київ: Наукова думка, 2003. 198 с.
7. Козлов С. І. Штучний інтелект у банківській сфері: виклики і можливості. Київ: Видавничий дім «Юридична книга», 2021. 256 с.
8. Дзюбик І. І. Міжнародні фінансові зобов'язання та банківська таємниця / І. І. Дзюбик. Львів: Науковий центр правознавства, 2020. 310 с.
9. Литвиненко А. Ю. Кіберзлочинність у фінансовій сфері: нові загрози і захист / А. Ю. Литвиненко. Чернівці: Літера, 2019. 270 с.
10. OECD. Закон «Про прозорість податкових режимів». 2020. URL: <https://www.oecd.org> (дата звернення: 10.01.2025).

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2000). Law of Ukraine «On Banks and Banking Activities» No. 2121-III (as of 15.02.2011). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 5-6, Art. 30.
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2002). Resolution «On Combating Money Laundering» No. 249-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 1, Art. 3.
3. Fulei, T. I. (2015). *Bankivska taemnitcia: pravovi aspekty [Banking secrecy: legal aspects]*. Kyiv: Yurydychna dumka.
4. Melnyk, O. V. (2019). *Adaptatsiia zakonodavstva do vymoh finansovykh tekhnolohii [Adaptation of legislation to financial technology requirements]*. Kharkiv: Pravo.
5. Omelchenko, M. P. (2018). *Derzhavnyi kontrol i bankivska taemnitcia: konflikty ta rishennia [State control and banking secrecy: conflicts and solutions]*. Odesa: Odeskyi yurydychnyi universytet.
6. Abramov, S. N. (2003). *Tsyvilnyi protses ta prava hromadian na konfidentsiinst [Civil procedure and citizens' rights to confidentiality]*. Kyiv: Naukova dumka.
7. Kozlov, S. I. (2021). *Shtuchnyi intelekt u bankivskii sferi: vyklyky i mozhlyvosti [Artificial intelligence in the banking sector: challenges and opportunities]*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Yurydychna knyha».
8. Dziubyk, I. I. (2020). *Mizhnarodni finansovi zoboviazhannia ta bankivska taemnitcia [International financial obligations and banking secrecy]*. Lviv: Naukovo-pravovyi tsentr.
9. Lytvynenko, A. Yu. (2019). *Kiberzlochynnist u finansovii sferi: novi zahrozy i zakhyst [Cybercrime in the financial sector: new threats and protection]*. Chernivtsi: Litera.
10. OECD. (2020). Law «On Transparency of Tax Regimes». Retrieved from <https://www.oecd.org> (Accessed: 10.01.2025).

Стаття надійшла до друку 15 січня 2025 року